

Laufey Bjarnadóttir, Island

Vi arver ikke landet fra våre forfedre – vi låner det fra etterkommere.

Málsháttur frá Kenýa

Kjære deltagere

Mitt navn er Laufey Bjarnadóttir. Jeg driver sammen med min mann Pröstur Aðalbjarnarson en buskap bestående av 34 melkekuer lokalisert på Snæfellsnes penesuela i Island.

Vi tok over bruket sommeren 2003. Dette er en familiegård som vi har hatt i slekten siden 1944. Jeg kan ikke si at det var alltid min drøm å bli melkeprodusent men tanken har vært til stede hele tida. Jeg har eksamen artium fra år 1989, agronom fra 1993 og BS fra Hvanneyri fra 1997. Jeg har etter utdanning arbeidet hos landbrukets forskningsinstitutt ved sammenligning af kjøttferaser, dvs, Aberdeen Angus, Limousin og islandsk storfe samt ved fôringsforsøk på islandske melkekuer. Deretter hadde jeg et opphold hos Landbrukshøgskolen der jeg hadde undervisning og kursvirksomhet. Høsten 2000 til sommeren 2005 hadde jeg stilling som fagkonsulent hos bondelaget på Vest Island hvor jeg hadde ansvar for rådgivning i storfehold, både angående fôring og driftsmessige spørsmål.

Jeg tror utdannelsen og denne erfaringen fra arbeidslivet har hjulpet meg en del som bonde. Det stilles store krav til bønder angående fagkunnskap.

Når jeg ble bedt om et innlegg til dette møtet, ble jeg motivert til å evaluere min korte erfaringstid som bonde og kunne se hvor rask endringsprosessen i landbruket er, hvor store krav det stilles til enhver tid og hvordan man stadig følger nye strømmer eller trender.

Landbruket har nemlig hatt en utrolig stor forandring de siste år hos oss. Når det gjelder t. eks. størrelse på bruk da er et stort bruk i dag blitt smått til neste dag. Men jeg vil gjerne ta opp spørsmålet om hva er et stort bruk? og hva er intensivt landbruk? Mitt svar er at dette kan være vidt forskjellig fra land til land og mellom bonder selv. Dette gjenspeiler bare et syn på dagens situasjon.

For ikke så mange år var det bra å ha en ku til bruk for hjemmet og noen sauer. Da mine foreldre startet opp i midten av det siste århundrede var den vanlige måten å drive på noget som nå ville blitt karakterisert som ekstensivt. Den måten jeg og min mann driver på nå ville da ha fått bedømmelsen intensiv, selv om jeg mener at den nå ligger i en mellomstilling mellom intensivt og ekstensivt.

Forbrukere vil ha billig mat, men også at dyrenes velferd skal ivaretas. Jeg har lyst til å fortelle in liten historie om to utenlandske turister som reiste rundt Island:

De overnattet på en gard og påstå at de var vegetarianer. De så at bonden var ute og sådde. De syntes at arbeidet gikk raskt og spurte om han også var ferdig med å sprøyte. Bonden svarte at det ikke var nødvendig her og derfor var det ikke gjort. Gjestene var meget overrasket over dette og diskuterte meget med bonden men fortalte til slutt at neste gang kunne de godt ha kjøtt på menyen.

Denne historien viser at det kan være en fordel å nærme seg sakte det som til en hver tid betraktes som intensivt.

Eierform i landbruket er et omtalt tema i vårt land nå. Jeg tror ikke det er behov for omtale av den mulighet at vi erobrer andres lands landbruk, men den problemstilling jeg vil ta opp er eierform og pris på landbrukseiendommer. Før i tida eide kirken mye av dette og bøndene leide og resultatet ble ofte fattigdom. Senere ble det slik at det meste av brukene ble i eie av brukerne, resultatet av dette ble en akseptabel økonomi i landbruket generelt. Men nå ser det ut for at mer av eiendommene igjen kommer i eie av andre enn brukere, investorer bl.a.

Det er viktig å huske at areal til landbruksformål er en begrenset ressurs og at landbruket er nødvendig for at mennesker skal få spise. Og dette har investorene sannsynlig nå forstått - og det også at areal er verdifullt med hensyn til friluftsliv og sport. I de siste år har således islandske investorer kjøpt landbrukseiendommer, noen med "mann og mus" og fortsetter med landbruk og leier da folk til arbeidet slik som vi hadde det i tidligerer århundrede og sannsynligvis vil da økonomien for brukerne bli som da.

Slik har etterspørselen etter eiendommer og jordstykker øket eksplosivt. Investorer byr høge summer for eiendommer og jordstykker. Spesielt gjelder dette hvor man har laksefiske. Det oppleveres av mange som problem at flere og flere eiendommer med lakserettigheter tilhører nå andre enn lokale jordbrukere. Denne ressursen er således ikke lenger med å støtte jordbruket. Dette er et alvorlig problem. Fortsatt lever mennesker av mat, dyrket eller fanget. Den tid hvor mennesker kun trenger kunstige tabletter som ernæring har enda ikke sett lyset. Jordas innbyggere blir flere og flere, noe som betyr mer behov for mat.

I velstående samfunn slik som vårt er det spådd at flere vil dele sin bosetnad mellom to steder, et urbant og et på landet. Dette har også innvirkning på verdetting av eiendommer. I år 2004 var det gjort endring i loverket slik at nå har kommunene ikke lenger forkjøpsrett av landbrukseiendommer som før. Dette gjør det enklere for investorer. Samtidig har markedet for fritidsbolig og hobbybruk økt. Hobbybonden er som regel en velstående person som har kjøpt seg et bruk som han benytter til hestehold, fiske, jakt eller annet sport. Vi har ingen begrensninger når det gjelder hvor mange bruk man kan eie dette gjør at det er fullt lovlig å kjøpe opp en rekke bruk eller distrikter for den slags skyld. Det er heller ingen regler om at man skal drive jorda. Selv om høg pris på disse eiendommene er gunstig for de som slutter da har dette en drastisk effekt på bygdeutviklingen.

Jeg er ikke enig med den utvikling som nå skjer, at matproduksjon kun skal være lønnsom i utkantstrøk som ikke frister hobbybønder. Vi ser dette skje slik at generasjonskifte ikke er mulige fordi prislappene, markedsprisen er for høg. Unge bønder kan ikke konkurrere med velstående verdensborgere. De svar som nå gis i mitt distrikt hvis en bonde ringer en megler som skal selge eiendom er at "denne eiendommen er alt for kostbar til landbruksformål". Hvis det er sant er sannsynlig allt areal i landet vårt for dyrt til landbruksformål og en logisk følge av det er simpelt å importere all mat. Vi stoler da samtidig på at det ikke blir problem med transport, at

det ikke blir krig og det ikke blir utbrudd av vanskelige sykdommer i mennesker eller dyr, eller at vi i tilfelle bare kan eksportere folk dit de kan finne noe å spise???

Dette betyr etter min mening at vi nå igjen må starte med å ta hensyn til samfunnet og landbruket når det tas beslutninger om eiendommer, dette gjelder for eksempel i kommuneplans sammenheng.

Jeg vil spesielt ta opp problemstillingen med samvirkeorganisasjonene våre, slik som meierisamvirket. Det kan selvfølgelig diskuteres om det finnes bedre måter for organisering av foredling av produkter. Det er likevel fakta at bønder eier ofte i disse organisasjonene verdifulle firmaer. Det er derfor svært viktig at vi tar vare på disse organisasjonene spesielt når det gjelder å delta aktivt i møter og velge representanter som vi tror vil kunne føre firmaet vårt videre.

I løpet av den siste vinter har vi hjemme diskutert fremtiden med hensyn til bl.a. utbygning. Det er ikke lett å se 5 år fram i tide og ikke heller 10. Vi drømmer om bedre forhold for oss selv og for våre kuer. I dag er de bundet på bås og vi bærer fôr og slikt mye på vår egen kropp. Nybygg eller renovering koster at vil må ta opp lån og skal dette bli lønnsomt må vi øke omsetningen og for å øke omsetningen må det kjøpes kvote. Det er i slike situasjoner naturlig å vurdere hvorfor to personer med BSc grad skal være bønder og ikke nytte seg av tilbud om bekymringsløse kontorjobber. Mitt svar er en omvent problemstilling, nemlig at man må ha interesse og god utdanning for å kunne være bonde i dagens situasjon. Forhold som prisstigning, WTO avtaler, kvotepris markedsspørsmål, import, eksport, forbrukerkrav og så videre skal vi bekymre oss for men skal kunne ta en opplyst beslutning om vår fremtid og skape oss et realistisk optimistisk syn på de samme forhold.

Optimisme er oss nødvendig hvis vår næring skal kunne fortsette. Vi har også plikt til å bevare vårt jordbruksjord for at våre etterkommere også skal kunne leve av den.